

Vadászati köz- és magángyűjtemények

A vadászat mindig felejthetetlen élmény a vadász számára. A természet titkainak megismerése, a vad felfedezése, az elejtés öröme, a vad tisztelete, a trófeák, mind megannyi emlék. A vadászathoz kapcsolódó tradíciók, hagyományok vadászati kultúránk részét képezik. A vadászat történeti, kulturális és tárgyi emlékeit ma számos köz- és magángyűjtemény őrzi.

Az őszi pompában tündöklő Zemplén északkeleti részén, a vadregényes Kemence patak völgyében futó kisvasút pályáján végállomásán sajátos hangulatú erdészeti, vadászati és természetvédelmi gyűjtemény várja a látogatókat. Az 1992-ben alapított múzeumot az Északkeleti Rézvénytársaság Hegyközi Erdészeti Igazgatósága gondozza. A kiállítás első sorban a Zemplén élővilágát, a vadászható és védett fajokat mutatja be.

Az erdő életéhez és a vadászathoz kapcsolódó tárgyi emlékek, kultúrtörténeti ritkaságok szorosan kapcsolódnak a közeli Semsey kastély történelméhez. A régvolt vadászatok fakuló emlékeit írásos dokumentumok és fényképek őrzik az utókor számára. A gyűjtemény értékes vadászattörténeti darabjai a Károlyiak idejéből származó muflon és gímszarvas trófeák.

A kisvasút rostallói végállomásán indul a több mint 2 kilométer hosszú Páfrány tanösvény, mely a Zemplén gazdag flórájával ismerteti meg a látogatókat. A közeli senyői vadászház pipázója is értékes vadászattörténeti emlékeket őriz.

A Mátra lábánál, Gyöngyösön az Orczy kastély ad otthont a Mátra Múzeumnak. A jelentős természettudományi gyűjtemény mellett a múzeum kiemelkedő értéke az állandó vadászati-vadgazdálkodási kiállítás. A gyűjteményt *dr. Nagy Gyula*, a Mátra szerelmese alapította, aki nemcsak szenvedélyes gyűjtő, de ismert vadászati szaktekintély is volt. A kiállítás értékes trófeagyűjteménye mellett gazdag a vadászatot, a vadászható vadfajokat megőrkítő képzőművészeti alkotásokban is.

A fegyvertermekben a különböző korokban használt vadászati eszközökkel, lőfegyverekkel, míves kivitelű lőpor-tartókkal, tölténytartókkal és egyéb vadászati kiegészítőkkel ismerkedhetünk. A Mátra élővilágát különleges hangulatú téli dioráma mutatja be.

Egy külön teremben látható *dr. Varga-De Vargas Ervin* nyugalmazott debreceni ügyvéd gazdag hagyatéka, amelyet a múzeumnak adományozott. A hagyatéka csaknem 500 kötetből, trófeákból, értékes képzőművészeti alkotásokból áll.

A kiállítás különösen értékes darabjai a folyosó tárolóiban elhelyezett kultúrtörténeti emlékek és iparművészeti remekek. A gyűjtemény egyedi darabjaiból rendszeresen rendeznek a vadászat történetét, a vadászati kultúrát és a vadgazdálkodást bemutató időszakos kiállításokat az ország különböző részein.

Tolna megyében a decsi vadásztársaság Cserenc-pusztai vadászházában hangulatos vadászati múzeum várja évtizedek óta a látogatókat.

A történelmi összefoglalóra épülő gyűjtemény a Sárköz földrajzát, a Duna és a Sárköz között elterülő vadvizeket, a sárközi emberek életét, a Sárköz természetrajzát, és páratlanul gazdag madárvilágát mutatja be.

A ritka és védett madárfajok mellett itt él Sárköz bőségmadara, a gólya és Gemenc féltett madara, a fekete gólya is. A Sárköz és a gemenci erdő értékes vadállományát a szakszerűen rendezett gazdag trófeagyűjteményből ismerhetik meg a látogatók. A kiállítás elkülönített részén mutatják be a térségben nem őshonos vadfajokat, elsősorban oktatási céllal.

A vadászház mellett kis vadspark is látható.

A vadregényes gemenci erdő mélyén végighaladó kisvasút Malomtelelő állomásától indulva szabadtéri bemutató várja a látogatókat.

A tanösvényen elhelyezett tablókról megismerhetjük a gemenci erdő természetrajzát, a természetvédelmi oltalom alatt álló területek elhelyezkedését, az erdei életközösségek csodálatos világát, a páratlanul gazdag növény- és állatvilágot, Gemenc egyedülálló vadászati értékeit.

A séta során esélyünk van arra, hogy találkozunk az erdők királyával, vagy összefussunk egy békésen legelésző vadászcsaláddal.

A tanösvény végén lévő magas kilátó tetején tabló ismerteti a gemenci ártér védett madarait, ahonnan sokáig gyönyörködhetünk a táj varázsában, a természet vissza nem térő pillanataiban.

A szomszédos Somogyország patinás fővárosában, Kaposváron a Somogy megyei Múzeumok épületében a Természeti Örökségünk című kiállítás 1994 óta várja látogatóit.

A kiállítás a sajátos somogyi tájat, annak természeti értékeit mutatja be. A térség ma is az ország egyik legerdősültebb területe, gazdag növény- és állatvilággal. Egy-egy nagyméretű, látványosan berendezett dioráma a különböző élőhelyek

életközösségeit mutatja be. A diorámák képeit *Udvarnoki András* és *Udvarnoki Péter* vadászfestők készítették.

A kiállítást számos tabló, információs anyag, preparátum teszi teljessé.

A somogyi dombok közötti kis faluban, Pamukon, egy kétszáz éves, meghitt hangulatú vadászkiúria bújik meg.

A kúria sokszínű gyűjteményében érdekes vadászati relikviák, képzőművészeti alkotások és tárgyi emlékek találhatók. A Nádler Herbert emlékszoba az ismert vadászíró és vadászati szakember vadászeszközeit, trófeáit, dedikált műveit, és fényképalbumait őrzi.

Az Őrségben, az Alpok lábánál, a Széchenyi Zsigmond vadásztársaság területén található magánmúzeumot *Gömbös Máttyás* alapította.

A gyűjtemény elsősorban az Őrség vadászati múltját és az itt honos vadfajok preparátumait, trófeáit reprezentálja. A vadászterületen élő nagyvadfajok trófeáit tudományos igénnyel, dekoratív csoportosításban mutatják be. A vadászható, valamint a védett madár- és emlősfajok a térség gazdag állatvilágát szemléltetik. A kiállítás sokszínűen mutatja be a vadászathoz kapcsolódó tárgyi eszközöket, képző- és iparművészeti alkotásokat.

A kiegészítő tablók, információk, a trófeák rendszerezése, a vadászati, vadgazdálkodási berendezések makettjei a vadgazdálkodás fontosságára is ráirányítják a figyelmet.

Gödi klasszicista stílusú kúria a Nemeskéri-Kiss család tulajdona volt az 1870-es évektől és gazdag vadászati történeti múltra tekint vissza. A kúria emlékszobája a Nemeskéri-Kiss család vadászati és egyéb tárgyi emlékeit őrzi. Nemeskéri Kiss Géza kiemelkedő tudású vadgazda, vadászíró, több évtizedig országos fővadászmeister volt. Nemeskéri-Kiss Sándor termékeny vadászíró, akinek több könyvét német fordításban is kiadták. A Nemeskéri-Kiss kúria gazdag trófeagyűjteménnyel is rendelkezik.

A régi mesterek állandó képzőművészeti gyűjteménye mellett a kúria galériája rendszeresen ad otthont időszakos kiállításoknak is.

A ceglédi szent Hubertus Park szomszédságában bensőséges hangulatú Természetráji Vadászati Múzeum és Oktatási Stúdió várja a látogatókat. A magángyűjtemény létrehozója és működtetője *Ujhazi György*.

A kiállítás elsősorban a vadászattal, vadgazdálkodással, a vadászati kultúrával

kapcsolatos tárgyi emlékeket gyűjtötte össze. A gyűjtemény különleges darabjai a régi vadászati segédeszközök. Az orvvadászat eszközeinek bemutatója erre a sajtóságnak, tiltott vadászati módra hívja fel a figyelmet.

A kiállításához kapcsolódik - külön rendszerezve - az erdő fainak és a gombák különös világának szakszerű, hangulatos bemutatója.

A Blaskovich Kúriamúzeum Tápiószelén Magyarország egyetlen a második világháborút berendezésében is sértetlenül átvészelt kúriamúzeuma, amely a XIX. századi nemesi kúria világát idéző gyűjteménnyel rendelkezik. A Blaskovich fivérek vadászati hagyatéka a vadászatot mint életformát mutatja be. A vadászfelszerelések és a vadászati kellékek sorában 18-19. századi lőportartók, adagolók, egyéb vadászati kellékek találhatók. A múzeum igen gazdag régi vadászati témájú képzőművészeti és iparművészeti tárgyakban. Többek között itt látható a szkíta „aranszarvas” a galvanomásolata, amelyet Tápiószentmárton határában találtak.

A gyűjtemény rendkívül értékes darabjai a Blaskovich család vadásztrófeái és vadászfegyverei. A XVII. és XVIII. századból származó vadászfegyverek a család gyűjtőszünetedélyét igazolják.

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum első állandó vadászati kiállítása több mint száz éve, 1897-ben nyílt meg. A jelenlegi kiállítás végleges helyén fél évszázada került kialakításra. Az elmúlt években történt kiegészítés, átalakítás után napjainkban egyedülálló, reprezentatív a múzeum vadászati, vadászattörténeti kiállítása. A méltó környezet, a vadászat egyedülálló atmoszférája az elmúlt évtizedekben több alkalommal tette lehetővé a múzeumban hazai és nemzetközi vadászati, vadgazdálkodási rendezvények lebonyolítását. A gyűjtemény rendszeresen kerül mind a hazai mind a külföldi rangos kiállításokon bemutatásra.

A kiállítás a magyar vadászat történetét, kiemelkedő eseményeit tablón mutatja be. Az igen gazdag fegyvergyűjtemény legértékesebb darabja József főherceg vadászfegyvere, amelyet a múzeumnak adományozott és rajta bevésve az általa elejtett vad. A hangulatos diorá-

mák a különböző állatfajok élőhelyeit mutatják be. A diorámák képeit *Muray Róbert* festőművész készítette.

A megújított páratlanul gazdag, látványos, reprezentatív trófeabemutató több száz trófeából áll. Méltó környezetben, a kiállítás szentélyében került elhelyezésre az öt világrekord gímszarvas trófea. A világrekord trófeák Magyarország nemzeti értékei. Így bárki is legyen az elejtő, a trófea az országban marad, hiszen közkinccs hogy mindenki gyönyörködhessen benne.

A gímtrófeák közvetlen szomszédságában a gyulaji és guthi világrekord dármtófeák láthatók. A martonvásári világrekord őzbak hazai őzállomány kiváló minőségét hirdeti.

A gyűjtemény értékes darabja a világrekord vadkanagyar, amelyet Budakeszin ejtettek el.

A vadászati kiállítás rendkívül gazdag régi képző- és iparművészeti gyűjteménnyel rendelkezik. 1996-ban a múzeum anyaga kibővült a kortárs vadász képzőművészek és iparművészek munkáival.

Dr. Ignác Magdolna

A selmeci nótákról

Az áprilisi számban ismertetett cd-lemez történetéhez

Bevezető

„A vén cigány mindennap egy nótát felejt el, s mindennap kevesebben vannak azok, kik még dalolni tudnak. Mi már dalolni sem tudunk. Egyrészt a most összejövő, ünneplő veteránoknak óhajunk emléket állítani, hogy maguk is emlékezzenek. Másrészt a jó barátság, az összetartozás, az önzetlen baráti szeretet ápolását tűztük ki célul akkor köztetek, mikor e kis gyűjteményt Nektek átadjuk.

Nem nyújthatunk annyit, amennyit szeretnénk, s nem adhatunk kifogástalant sem.

Egy régi letűnt világ reflex fénye van e dalokban, ezt akartuk rövid órákra visszacsalni – Apáink boldog korát. A testvériség zavartalan arany idejét, hol csak bulek, firma, és veteránok voltak. Fogadjátok szívesen e kis dalkoszorút!”

A gyűjtők

/A MI NÓTÁINK, 1911 SELMEC/

A nótákról

Az 1790-es évek elején tanult Selmecen az a bányaőtanácsos, aki a cenzorok felkérésére véleményezte az 1826-ban

Bécsben kinyomtatott első selmeci nótáskönyvet (Klänge aus der Teufe–Hangok a mélyből). Ebből megtudjuk, hogy diákkorukban ők is ezeket a dalokat énekelték, ill. ilyeneket, mert a gyűjtemény összeállítója saját szövegeket is fölvetett az anyagba. Vagyis nótáink egy része 200 évnél is öregebb! 1843-ban jelent meg a következő, újonnan szerkesztett könyvecske. (Erinnerung an Schemnitz–Vágy Selmec után), majd 1869-ben ismét újabb (Schemnitzer Akademische Lieder–A selmeci akadémikusok dalai). Ez a gyűjtemény a század végéig még további három kiadást ért meg, miközben, a közreadott nóták száma az 1826-os 24 db-ról száz fölé emelkedett. Időközben – a kiegyezés után – az oktatás nyelve Selmecen magyarrá vált, amivel megszűnt az Akadémia korábbi nemzetközi jellege. A német diákok 1872-ben feloszlatták a diákéletet korábban meghatározó szervezetüket a Burschenschaftot, s a vezetést átvette az Akadémiai Ifjúsági Kör. Szomorúan nézték ezt az akkori öregek, akik fájlalták a régi jó idők elmúlását, s hogy

„ne vesszen, ami drága”, 1898-ban kiadták az első kottás gyűjteményt (Glück auf! Wie die Alten Schemnitzer Schachttag hiltten – Jó szerencséd! Az öreg selmeciek így tartottak szakestélyt...) Ebben az időben bontották le Selmecen a Szélnaknai kapun túl álló Schacht-kocsmát, a szakestélyek és a diákmulatozások szentélyét. A régi hagyományok alámerülni látszottak a diákság új találmánya, a Göregáborosmagyarnótás „Stájngrube-nakkösség” mellett. A hagyományok azonban erősek voltak. A 20. század elejéről kézzel írt és hektográffal sokszorosított gyűjtemények maradtak fenn, amelyekben egyre több dalszöveg magyar fordítása jelenti az igazi újdonságot.

Eljött a nagy háború, és 1918 decembere, amikor az akkor már főiskolai rangú évszázados iskola menekült Selmecről, hogy aztán félév múlva 1919 áprilisában Sopronban, az új otthonban kezdődjön meg újra a tanítás. A selmeci diákélet, s így a nótáskönyvek szerkesztése és kiadása Sopronban is folytatódott (1921-24; 1931; 1938-39-43), s közben 1931-re lényegében befejeződött a nóták magyarra fordítása. Az anyag korról korra változott, az összes lejegyzett dalok száma kb. 160 db, amiből nem egészen százat fordítottak le magyarra. Az új nótákkal együtt ma